

ZAGREB

Filozofski fakultet u Zagrebu
Odsjek za povijest umjetnosti

Kandidatkinja: **MARINA BAGARIĆ**, viša kustosica u Muzeju za umjetnost i obrt, Zagreb
Mentor: dr. sc. Zlatko Jurić, izv. prof.

Naslov magistarskoga rada: **ARHITEKT IGNJAT FISCHER: ZDRAVSTVENI I ŠKOLSKI OBJEKTI**

Povjerenstvo za obranu magistarskoga rada:

1. dr. sc. Zvonko Maković, izv. prof.
2. dr. sc. Zlatko Jurić, izv. prof.
3. dr. sc. Darja Radović Mahečić, viša znanstvena suradnica u Institutu za povijest umjetnosti

Datum obrane magistarskoga rada: 3. veljače 2006.

SAŽETAK

Ignjat Nathan Fischer (Zagreb, 18. 6. 1870. - 19. 1. 1948.) jedan je od najproduktivnijih zagrebačkih arhitekata na početku 20. stoljeća. Gotovo cijeli njegov dugi arhitektonski vijek obilježili su projekti zdravstvenih i školskih objekata: od pregradnji paviljona Zavoda za umobolne u Stenjevcu 1900. do velikoga projekta Zakladne bolnice na Bijeničkoj cesti iz 1924. Ti će projekti ilustrirati sve značajke Fischerova rada i u njima će se otkriti važna uloga koju je Ignjat Fischer imao u povijesti hrvatske arhitekture.

Od 1908. do 1913. nastaju najvažniji Fischerovi projekti zdravstvenih i školskih objekata: Sanatorij dr. Roka Jokovića u Klaićevoj (Jelisavinoj) ulici i projekti paviljona Zemaljske bolnice, Muške učiteljske škole i Zemaljskoga rodilišta, primaljskoga učilišta i ginekološke klinike. U istom periodu prema Fischerovim projektima izvedene su dogradnje bolnice u Pakracu i izgrađen je kirurški paviljon bolnice u Bjelovaru. Tijekom Prvoga svjetskoga rata Ignjat Fischer angažiran je na izgradnji baraka vojne bolnice pri sljemenskom lječilištu Brestovac. Taj je angažman skroman prilog arhitektovoj biografiji, ali svjedoči o njegovu neprekinutom zanimanju za gradnje zdravstvenih objekata. Osim Jokovićeva Sanatorija Fischer sve nabrojene projekte izvodi za Građevni odsjek Zemaljske vlade kao njegov vanjski suradnik - specijalist za zdravstvene objekte.

Arhitekt Ignjat Fischer već u ranim radovima donosi tlocrtna rješenja kojima će, uz mala odstupanja i modifikacije, ostati vjeran do posljednjega svojega zdravstvenoga projekta - kompleksa Zakladne bolnice na Bijeničkoj cesti. Godine 1908. nastaje i Fischerov "zaštitni znak" -

operacijske dvorane s trostranim vanjskim zidovima, velikim prozorima i nadsvjetlom te tipična racionalna podjela bolničkih sadržaja na tragu njemačke arhitektonske prakse.

U projektima zdravstvenih i školskih objekata otkriva se i Fischerov talent za uređenje interijera. Oprema Sanatorija u Klaićevoj ulici pokazuje arhitektovu sklonost bečkim uzorima (Josef Hoffmann i Wiener Werkstätte), a za taj je objekt Fischer vjerojatno dizajnirao i pojedine dijelove mobilijara i opreme.

U rješenjima pročelja većine (u radu analiziranih) objekata Fischer spaja elemente secesijskoga i klasicističkoga vokabulara. Slična rješenja naći će se i na drugim Fischerovim javnim i stambenim objektima, što ga svrstava u grupu arhitekata (Dionis Sunko, Rudolf Lubynski) koji svoje zgrade zaodijevaju hibridnim fasadnim plaštem dajući primat racionalno organiziranom prostoru.

Sve nabrojene karakteristike Fischerova rada odaju njegovu pripadnost ranofunkcionalističkom arhitektonskom postupku. Ako se to opredjeljenje poveže s nekolicinom antologijskih ostvarenja iz Fischerova opusa (kuća Rado, 1897.-1898.; Sjedište masonske lože "Ljubav bližnjega", 1910.-1911.; urbanističko rješenje sjevernoga dijela Sveučilišnoga trga, 1911.-1912.), odredit će se njegovo ključno mjesto među začetnicima hrvatske arhitektonske moderne.

ZAGREB

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za povijest umjetnosti

Kandidatkinja: TAMARA ILIĆ OLUJIĆ, kustosica u Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Zagreb

Mentor: dr. sc. Miljenko Jurković, red. prof.

Naslov magistarskog rada: FIGURALNA PLASTIKA ROMANIČKOG DOBA NA KVARNERU

Povjerenstvo za obranu magistarskog rada:

1. akademik Igor Fisković, red. prof. (predsjednik)
2. dr. sc. Miljenko Jurković, red. prof.
3. dr. sc. Nikola Jakšić, red. prof., Odjel za povijest umjetnosti, Sveučilište u Zadru

Datum obrane magistarskog rada: 5. srpnja 2005.

SAŽETAK

Magistarski rad bavi se temom figuralne plastike od 11. do početka 14. stoljeća, što stilski odgovara razdoblju romanike. Obuhvaća područje osorske, krčke, rapske i senjske biskupije. Pojava romaničkog stilskog izričaja veže se za benediktince i grgurovsku crkvenu reformu koju su provodili. Nova strujanja prvenstveno su se ogledala u arhitekturi u bazilikalnom načinu gradnje crkava. Za ovaj je rad najznačajnije da je reforma koju je Crkva provodila nosila sa sobom i drugačije predstavljanje crkvene dogme, koja prestaje biti zatvorena u unutrašnjosti crkvenih zdanja i izlazi na fasadu. To se očituje u postavljanju reljefa na vanjski zidni omotač. Na njima su predstavljeni biljni i životinjski motivi, a posebno treba istaknuti ljudski lik. Tim trima glavnim elementima Crkva prikazuje svoj program, Bibliju, neukom puku, često sa zatrašujućim sadržajem. Cilj joj je privući vjernika u crkveno okrilje. Rad je podijeljen na uvodni dio, osvrt na dosadašnja istraživanja, analitički i sintetski dio, zaključak i katalog figuralnih fragmenata s ilustracijama. U analitičkom dijelu dan je opis svih figuralnih ulomaka i usporedba sa sličnima iz okolice, što je pridonijelo datiranju ulomaka. Sačuvani reljefi podijeljeni su prema svojoj funkciji na fasadnu dekoraciju, u kojoj je poseban naglasak dan zabatnim portalima zbog njihove specifičnosti, te na liturgijsku opremu u unutrašnjosti crkve. U sintetskom se dijelu govori o značajkama stila i uklapanju proučavanih elemenata u odsječke rane, zrele i kasne romanike. Važno je naglasiti da romaničke figuralne reljefe sjevernojadranskih otoka ne treba promatrati kao predmete same za sebe. Potrebno je poznavati kontekst cijelog razdoblja, odnosno društveno-političku situaciju toga vremena.

Utjecajem reforme romanika se najprije javlja na Osoru te se posredstvom benediktinaca širi prema Dalmaciji. Na gradilištima oko zadarskih crkava sazrijeva kao stil, a uspostavom zadarske nadbiskupije 1154. godine dolazi do njezina širenja na sjevernojadranske otoke. Rana romanika na proučavanom se prostoru pojavljuje gotovo istovremeno kad i na apeninskom poluotoku. Zreloromanički izričaj javlja se nešto kasnije nego na zapadnoeuropskom prostoru, sredinom dvanaestog stoljeća, dok su kasnoromanički oblici prisutni još početkom četrnaestog stoljeća.

Pojava i razvoj romaničke figuralne plastike kvarnerskog područja odgovara više ili manje njezinu razvoju na apeninskom poluotoku. Iako je sačuvana u relativno malom broju, vrsnoća oblikovanja figuralnih motiva govori o uklopljenosti, pripadnosti kvarnerskog prostora zapadnoeuropskom kulturno-umjetničkom krugu.

ZAGREB

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za povijest umjetnosti

Kandidat: DINO MILINOVIĆ, asistent na Odsjeku za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet u Zagrebu

Mentor: dr. sc. Igor Fisković, red. prof.

Naslov disertacije: **BJELOKOSNI PLENARIJ IZ RIZNICE ZAGREBAČKE KATEDRALE U KONTEKSTU OTONSKE RENESANSE**

Povjerenstvo za obranu disertacije:

1. dr. sc. Miljenko Jurković (predsjednik), red. prof.
2. dr. sc. Igor Fisković, red. prof.
3. dr. sc. Milan Pelc, znanstveni savjetnik, ravnatelj Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu

Datum obrane disertacije: 27. prosinca 2005.

SAŽETAK

Doktorski rad obrađuje četiri bjelokosna reljefa koji se čuvaju u Riznici zagrebačke katedrale pod inventarnim brojem 22. Spomenuti prvi put krajem 14. stoljeća u najstarijem sačuvanom imovniku katedrale iz 1394. godine, reljefi su jedini izvorni dio predmeta koji je u imovniku naveden kao "plenarij" (*plenarium*), a koji se izvorno sastojao od bogato ukrašenog, u međuvremenu izgubljenog okvira, u koji su reljefi bili umetnuti. Bez obzira na činjenicu da je izvorni izgled predmeta nemoguće sa sigurnošću rekonstruirati, bjelokosni reljefi kao umjetnički najvredniji dio predmeta analizirani su u odnosu na proizvodnju sličnih predmeta u Europi tijekom ranijeg srednjega vijeka. Autor prikazuje dosadašnje, relativno skromne spoznaje o zagrebačkom "plenariju" te u nedostatku usporedivih umjetnina u Hrvatskoj istu sagledava u odnosu na slične predmete iz karolinškog i otonskog razdoblja (9.-10. stoljeće), kada ova proizvodnja dostiže vrhunac. Na tragu svojih prethodnih istraživanja, autor najveći dio radnje posvećuje detaljnoj ikonografskoj analizi Kristološkog ciklusa na zagrebačkim reljefima (Navještenje, Rođenje, Krštenje, Preobraženje, Pranje nogu, Posljednja večera, Uhićenje, Raspeće, Uskrснуće, Uzašašće), nalazeći razloga takvu pristupu između ostaloga i u činjenici da je riječ o jednom od ikonografski najbogatijih primjera iz razdoblja srednjega vijeka u

Hrvatskoj. Ikonografska analiza razmatra prikaze na plenariju poglavito u kontekstu rano-kršćanskih, karolinških i otonskih radova u bjelokosti, ali je obilno potkrijepljena usporedbama s primjerima iz drugih medija, ponajprije onih u brojnim oslikanim rukopisima, koji upotpunjuju naše znanje o ikonografiji toga vremena. Takva analiza pruža uvid u razvoj pojedine teme, raširenost pojedinih ikonografskih tipova te specifičnosti pojedinih razdoblja ili škola. U odnosu na ikonografski program reljefa zagrebačkog "plenarija", rezultati analize mahom pokazuju eklektični i kompilacijski pristup starijoj likovnoj baštini, tipičan za umjetnost otonske renesanse. Iako raznolikost uzora otežava preciznu atribuciju, oblikovna analiza zagrebačkih reljefa pokazuje da je riječ o jedinstvenom radu dobre, mjestimice visoke kvalitete, koji odgovara standardima sofisticiranog umjetničkog ukusa u drugoj polovici 11. stoljeća. Isprepletenost ikonografskih i oblikovnih rješenja ukazuje na više dominantnih tradicija i potvrđuje da je riječ o radionici koja na raspolaganju ima velik izbor starijih predložaka, od ranokršćanskih narativnih ciklusa do kasnokatoličkih radova u bjelokosti i otonskih oslikanih rukopisa iz oko 1000. godine (Reichenau) i njihovih kasnijih obrada, koji zatvaraju krug mogućih uzora. Kako su i kada reljefi dospjeli u posjed Zagrebačke crkve nije moguće točno ustvrditi, ali lako je moguće da se njihov nastanak vremenski podudara s osnutkom Zagrebačke biskupije krajem 11. stoljeća.